

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ПОВОДЖЕННЯ ІЗ ЗАСУДЖЕНИМИ У В'ЯЗНИЦІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Колодчин А. Л.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри управління безпеки, правоохоронної
та антикорупційної діяльності
Міжрегіональної Академії управління персоналом
м. Київ, Україна*

Важливим напрямом формування правової держави є забезпечення прав та свобод людини. І це не дивно, оскільки у статті 3 Конституції України життя та здоров'я людини проголошені найвищою соціальною цінністю. Тому, коли до особи, яка вчинила злочин, за рішенням суду застосовують покарання у виді примусу та певних правообмежень, існує високий ступінь ризику, що ця особа залишиться певним чином без захисту.

Отже, на сьогодні в Україні існує нагальна потреба у створенні нової в'язниці де баланс прав засуджених у місцях несвободи Міністерства юстиції України буде міжнародним стандартам поведження з ув'язненими і засудженими.

Варто також прописати у роботі в'язниці надання засудженим вільно користуватися соціальними благами під час відбування покарання, своєчасно звернутися за захистом свого суб'єктивного права до Міністерства юстиції України, а в крайньому випадку до Європейського суду з прав людини.

Саме ухвалення 10 грудня 1948 року Організацією Об'єднаних Націй (далі – ООН) Загальної декларації прав людини, на нашу думку, започаткувало визначення способів забезпечення прав засуджених у місцях несвободи. У декларації містяться 30 статей, положення яких забороняють катування та жорстоке поведження із засудженими, наголошують на повазі до прав людини, надають можливість захищати свої права шляхом справедливого суду. Норми цієї Декларації видаються простими та звичайними, однак вони мають важливе значення як норми міжнародного права. Але треба зазначити, що попри свою важливість у сфері виконання кримінальних покарань, ця Декларація спочатку мала рекомендаційний характер й юридично визнавалася необов'язковою.

Через це за, дорученням Генеральної Асамблеї ООН (далі – ГА ООН), Комісія з прав людини повинна була розробити єдиний пакт

про права людини, який мав охоплювати широкий перелік основних прав і свобод. Як наслідок, у 1966 році ГА ООН ухвалила Пакт про громадянські та політичні права й Пакт про економічні, соціальні та культурні права. Чинності ці документи набрали у 1976 році.

Наголосимо, що стаття 10 Пакту про громадянські та політичні права є найважливішою для формування правового статусу засуджених, оскільки її положення активно застосовуються в практиці Комітету ООН з прав людини щодо захисту прав засуджених. У цій статті зазначено, що пенітенціарна система передбачає режим, який має на меті виправлення і соціальну реабілітацію. Себто особи, позбавлені волі, не повинні бути суб'єктами поведження або інших обмежень, крім результату обмеження їхньої волі, а також користуються усіма правами, закріпленими Пактом; вони є суб'єктами лише тих обмежень, що є неминучими у закритому середовищі [1].

Отже, можемо зазначити, що саме Загальна декларація прав людини й ухвалені для її розвитку Пакти започаткували створення міжнародно-правових засад у регулюванні прав засуджених до позбавлення волі. Та, судячи зі змісту зазначених актів, вони не мали достатньо ефективних засобів регулювання правового статусу засуджених. Необхідно було розробити акти, що містили б методи отримання засудженими засобів реалізовувати надані їм права. Варто звернути увагу на те, що саме завдяки засадничим принципам Загальної декларації прав людини набули подальшого розвитку міжнародні акти, що містили стандарти гуманістичних тенденцій поведження із засудженими.

Отож, виникла нагальна потреба розроблення таких нормативів, що визначили б мінімальні обов'язкові вимоги стосовно тримання, захисту і правового статусу засуджених. Так було сформульовано документ «Мінімальні стандартні правила поведження з в'язнями» (Правила Мандели). 30 серпня 1955 року у Женеві, на першому Конгресі ООН з профілактики злочинності і поведження з в'язнями, було одностайно затверджено нові правила. Конгрес також рекомендував Економічній і Соціальній Раді схвалити їх. Після додаткового обговорення Рада схвалила Мінімальні стандартні правила поведження з в'язнями (резолюція 663 СІ (XXIV) від 31 липня 1957 року), затверджені першим Конгресом [2].

До речі, у цих Правилах було сформульовано загальний принцип і основи практики поведження з в'язнями. Це – мінімальні умови, що розглядаються ООН як прийнятні і як такі, що покликані також забезпечувати захист в'язнів від поганого поведження, особливо в тому, що стосується підтримання дисципліни та застосування заходів щодо підтримання порядку в пенітенціарних установах.

Мінімальні стандартні правила поведження з в'язнями закріплюють права засуджених, але є граничними нормами, що припустимі для в'язнів. Пункт 1 встановлює, що Правила не мають на меті детально описувати взірцеву систему пенітенціарних установ, а призначені лише задля того, щоб на основі загальноновизнаних досягнень сучасної думки викласти те, що звичайно вважається правильним з принципового і практичного поглядів у галузі поведження з в'язнями та в управлінні установами [2].

Отже, аналізуючи Мінімальні стандартні правила поведження з в'язнями, можемо дійти висновку, що це є прогресивний акт стосовно гуманного поведження із засудженими до позбавлення волі, який містить фундаментальні принципи забезпечення прав в'язнів, як і будь-яких загальноновизнаних прав людини.

Література:

1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Пакт. Міжнародний документ 16 груд. 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043. (дата звернення 20.10. 2023 р.).

2. Мінімальні стандартні правила поведження з в'язнями : Правила. Міжнар. док. від 30 серп. 1955 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_212. (дата звернення 20.10. 2023 р.).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-327-2-9>

СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ПОКАРАНЬ – ЗАПОРУКА ФУНКЦІОНУВАННЯ НОВОЇ В'ЯЗНИЦІ

Лаптінова О. К.

*кандидат юридичних наук,
прокурор відділу Київської обласної прокуратури
м. Київ, Україна*

Наукові роздуми щодо поняття «система покарань» зазвичай зводяться до певної сукупності або переліку покарань, які закріплені у кримінальному кодексу України у 2001 році. З метою єдиного розуміння теоретичних і практичних положень застосування норм кримінального законодавства варто використовувати термін «система покарань». До ознак такої системи вчені відносять: